

MÜNŞEÂT MECMUALARINDA “SEBEB-İ TE’LÎF”

H. İbrahim HAKSEVER*

Giriş

Edebî eserlerin muhtevaları, dil ve üslupları kadar yazılma amaçları da önemlidir. Klasik edebiyatımızda şair ve yazarlar, kaleme aldıkları eserleri niçin yazdıklarını da çok defa belirtmişler; bunu, bazan ayrı bir bölüm halinde, bazan da önsözlerin içinde dile getirmişlerdir.

Bu konuda ilk akla gelebilecek örnek olarak müretteb divanları gösterebiliriz. Öncelikle bir sanat ortaya koyma amacıyla yazıldıkları düşünülen çeşitli manzumeleri, şairler divan haline getirirken de farklı sebepler ileri sürmüşlerdir.

Divan dibaceleriyle ilgili olarak yapılan bir araştırmada¹ şairler, divan tertip etme sebeplerine göre üç grupta gösterilmişlerdir.

Bunlardan birinci grup, divanlarını mevki sahibi bir büyüğün emriyle ve maddi bir menfaat umuduyla tertipleyenlerdir.

İkinciler, menfaat ümidi olmadan, yakın dostların telkini ve teşvikleriyle eserlerini tertip edenlerdir.

Üçüncüler ise farklı sebeplerle divanlarını yazmışlardır. Bunların bazıları hayırla anılma, sevap kazanma gibi dinî bir gerekçe gösterirler; bazıları eseriyle unutulmaktan korunma ve bir sanat ortaya koyma arzusu belirtirler. Kimilerine de, hatiften aldıkları ses ve ilham bir gerekçe oluşturur.²

Sebeb-i telifin açıklandığı edebî eserlere bir başka örnek de tezkirelerdir. Mukaddimelerinde çeşitli görüşlerini sözlü ifadelerle kaleme alan yazarlar, tezkireyi hangi sebeple telif ettiklerini de belirtirler.

---

* Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi

¹ Üzgör, Tahir. **Türkçe Divan Dibaceleri**, Ankara: Kültür Bakanlığı yayınları, 1990

² Üzgör, Tahir. *a.g.e.*, s. 10-13

Mesela, 16. yüzyıl tezkire yazarlarından Kınalızade Hasan Çelebi (öl. 1604), eserini kaleme almasını gerekçeleriyle anlatır: Fazilet, marifet ve bilginin bulunmadığı, kıskanç insanların ortalığı kapladığı bir dönemde, şiir güzeline nasıl ortaya çıkacağını düşünen yazarın kulağına ansızın bir ses gelir. Bu ses kendisine fesahatli-belagatli bir eser yazmasını öğütler ve akıllı kişinin geleceğe armağan olarak bir eser bırakacağını ihtar eder. Bu hatırlatma ile tezkire yazmaya karar veren Hasan Çelebi, bilgi toplamağa başlar. Dost meclisinde oturduğu bir günde, dostlarının da teşvikiyle, şairler hakkında topladığı bilgileri bir eser haline getirir.¹

Latîfî Tezkiresinin tertip sebebi de yine dostların teşviki ve hayırlı bir iş yapma arzusudur.²

Sebeb-i telif mesnevîlerde de hiç ihmal edilmeyen bir konudur. Giriş bölümlerinde “sebeb-i tertib, sebeb-i tahrîr, sebeb-i terceme” gibi başlıklarla şair, kendisini böyle bir eser yazmaya iten sebebi açıklar. Mesnevî yazma düşüncesi şaire ya rüyasında bir üstad tarafından, ya hatiften gelen bir sestem veya arkadaşları tarafından telkin edilir.³

Edebiyatımızın yerli ve millî türlerinden şehrengizlerde de sebeb-i telif bulunmakta, hatta bazılarında, konuya doğrudan telif sebebinin açıklanmasıyla girilmektedir.⁴

Verdiğimiz örneklerde görüldüğü gibi manzum-mensur daha pek çok eserde ve edebî türde eserlerin tertip ve telif sebeplerini bulabiliriz.

Münşeâtlarda Sebeb-i Telif

Edebiyat tarihimizin önemli kaynaklarından olan Münşeâtlarda da sebeb-i teliflere rastlanır. Münşeâtların yazılış sebepleri mukaddimelerde dile getirilmektedir. Her münşeât mukaddimesinde belirtilmediğinden, ancak bazılarında telif sebeplerini bulabiliyoruz. Münşeâtların ya bizzat müellifi

¹ Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü’ş-Suarâ**, C I, Haz: Dr. İbrahim Kutluk, Ankara: TTK Bas., 1989, s. 18-19

² **Tezkire-i Latîfî**, Nâşiri: Ahmed Cevdet, Dersaadet 1314, s. 14

³ Ünver, İsmail. Mesnevî, **Türk Dili** (Türk Şiiri Özel Sayısı II) S. 415-416-417, 1986, s. 437

⁴ Levent, A. Sırrı. **Türk Edebiyatında Şehrengizler**, İstanbul: İstanbul Enstitüsü Yay. 1957, s. 13

veya mürettibi tarafından kaleme alınan önsözlerde¹ çeşitli telif ve tertip sebepleri görmek mümkündür.

Otuz civarında incelediğimiz münşeat mukaddimesinin kimisi uzunca kaleme alınmış, kimisi de kısa tutulmuştur. Derleme şeklinde kaleme alınan münşeatların mukaddimelerinde, asıl inşa metinlerine geçmeden önce mürettip, yazıları neden bir araya getirip kitaplaştırdığını, değişik başlıklar altında kısaca anlatır. Bunlar genellikle 19.yüzyıl münşeatlarıdır.

15-18. yüzyıl münşeatlarından mukaddimesi olanların bir kısmını yazıların müellifi tertip etmiştir. Bunların kimisinde önsözler 2-10 yaprak olup yazarlar süslü ifadelerle bazan kendi hayatlarından bilgiler verir, bazan da inşa ilmini, sanat ve marifetleri övücü ifadelerle telif sebeplerini belirtirler. Kimi münşiler de önsözlerini kısa tutmuş, telif sebeplerinden başka pek bilgi vermemişlerdir.²

Mukaddimelerin içinden çıkardığımız sebab-i teliflerde diğer edebî türlerdekilere benzer yönler görmekteyiz. Münşeatlarda çeşitlilik arz eden sebab-i telifleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Kâtiplik mesleğine yeni giren müptedîlere, ihtiyaç duyanlara, mektep talebesine faydalı olma düşüncesiyle yazılanlar.

b. Hâtiften sesler duyarak manâ âleminde zuhur eden bazı büyük zâtlardan gelen telkinler sonunda yazılanlar.

c. Mevki sahiplerinin ya da dost ve ahbabın emir ve istekleriyle yazılanlar.

d. Sanat ve hüner ortaya koyma düşüncesiyle ve daha başka sebeplerle yazılanlar.

Tespit edebildiğimiz sebab-i telifi olan münşeatların önemli bir kısmı 19. yüzyıl eseri olup matbudurlar. Sebab-i teliflerin bazılarını ise, daha önceki asırlara ait yazma nüshalardan tespit ettik. Bazı münşeatların telifinde birden fazla sebep görülebilmektedir. Ağırlıklı sebebi dikkate alarak münşeatları tek tek görelim.

¹ Münşeatlardaki yazıları her zaman mecmuanın adına izafe edildiği kişi kaleme almaz. Bu eserler bazan çeşitli kişilerin inşalarından, bazan bir münşinin dağınık kalmış yazılarının bir araya getirilmesinden oluştuğu için, önsözü yerine göre müellif veya mürettip kaleme alır.

² Münşeat mukaddimleri ayrıca incelemeye değer bir konudur. Özellikle edebî münşeatların önsözleri münşî ve şâirleri hakkında orijinal bilgiler ihtiva etmektedirler.

Faydalı Olma ve Eğitim Amacıyla Yazılanlar

19.yüzyıl münşeâtlarının çoğu derleme şeklinde ve didaktik amaçlı yazılmıştır. Fakat biz bu amacın, önsözde sebab-i telif olarak yazıldığı münşeâtları buraya aldığımızdan belirli sayıda eserden bahsedeceğiz.

Teressül: Türk edebiyatında bilinen ilk münşeât 14-15. yüzyılda yaşamış olan Ahmed-i Dâî'nin Teressül'ü olup öğretici bir amaç taşımaktadır. Yazar önsözünde, müptedilere kolaylık olsun diye eserini Türkçe olarak telif ettiğini yazmıştır. Mektup sernamelerini kısa, çok bilinenlerden ve faydalı olanlardan seçmesi de istifadenin kolaylığı içindir.

A. Dâî, bu sernameleri kim ezberler, herkesin mertebesine uygun olarak yazarsa makbul ve itibarlı olur diye de belirtiyor.¹

Mükemmel Münşeât: Mehmed Reşid-Ahmed Râsim'in tertip ettiği bu eserin İfade-i Mahsûsa bölümünde yazarlar, bizde münşeât kitaplarının çok olduğunu, ama bunların zamanın ihtiyacına kâfi gelmediklerini ve ihtiyaç sahiplerine rehber olamadıklarını belirterek bir ihtiyacı karşılamak için, çeşitli inşa metinlerini bir araya getirdiklerini ifade etmektedirler.²

Mükemmel Münşeât-ı Askeriye: Ziyâeddîn adlı birinin derlediği ve pek çok yazışma örneklerinin yer aldığı eserde Arz-ı Merâm başlığından sonra, daha önceki münşeâtların çok uzun ve çok kısa olmaları dolayısıyla faydalanma imkanlarının az oluşundan bahsedilmektedir. Daha mükemmeli yazmak için dostların ricasıyla harekete geçen Ziyâeddin bu eserini meydana getirmiştir.³

Gülbün-i İnşâ: Rifat Paşanın tertip ettiği bu eser kendisinin ölümünden sonra basılmıştır. Yazar önsözünde, usûl-i inşâda kullanılan bazı hoş tabirleri, ehl-i maarifin eserlerinden alarak topladığını ve ihtiyaç anında marifet taliplerinin mütalâasına arz edilmek üzere tertip ettiğini belirtmektedir.⁴

Münşeât-ı Azîziye: Hacı Nûri Efendi, eserinin mukaddimesinde çeşitli düşüncelerinin yanında, inşa ilmini tahsilde, müptedilere kolaylık

¹ **Teressül**, Manisa Muradiye Ktp. 1856/3, vr. 13b

² M. Reşid - A. Râsim, **Mükemmel Münşeât**, İstanbul. 1306, s. 1-2

³ Ziyâeddin, **Mükemmel Münşeât-ı Askeriye**, Dersaadet 1317, s. 1-2

⁴ Rifat Paşa, **Gülbün-i İnşâ**, İstanbul. 1859, s. 2

sağlamak üzere askerî-mülkî yazışmaları ve zariflerin güzel ifadeli eserlerini, gazellerini bir araya getirdiğini belirtmiştir.¹

Bedâyi': İnşa muallimi olan Şeyh Vasfî, daha önce benzer bir eser hazırlamış ve beğenilmiştir. İhtiyaç ve istek üzerine Bedâyi'i, daha çok mekteplerde lazım olacak yazıları ihtiva etmek üzere hazırladığını, eserinin başında İfade-i Mahsûsa'da kaydetmiştir.²

İnşâ-i Cedîd: Nâsif b. Mün'im, eserinin mukaddimesinde, kitâbetde kullanılacak kelimelerin bilinmesi ve bir kimseye yazı yazmada dikkat edilecek elkâbî öğretmek için kitabı tertip ettiğini yazmaktadır.³

Hulâsa-i İnşâ: Reisülküttâb olan Râmi Muhammed Paşa (öl.1707), oğlunun kendisi gibi kitâbet mesleğine girmek istemesi üzerine, bu tip yeni heveslilere faydalı olmak düşüncesiyle bu kitabı telif ettiğini ifade ediyor.⁴ Yazar eserde yazı, kalem, defter, mektup v.s. ile ilgili bilgiler de vermektedir.

Fenn-i İnşâ: İdadî mektepleri için hazırlandığı önsözünde kayıtlı olan bu eserin müellifi Fâik'dir.⁵ İnşa ve kitâbetle ilgili bilgiler verir. Öğretici nitelik taşıyan Fenn-i İnşâ'da mektup neveleri, hitâbet ve nutuk örnekleri, resmî-hususî yazışma metinleri yer almaktadır.

Bir Rüyâda Alınan İlhamla Yazılanlar

Rüya motifi olan iki sebab-i telif görebildik. 16.yüzyıl ve 19.yüzyıla ait bu iki münşeattan ilki Feridun Bey'in **Münşeâtü's-Selâtin**'idir. Yazma ve matbu nüshaları çok olan bu eserin 1274 tarihli baskısından aldığımız bilgiler şöyledir:

Sultan II. Selim zamanında nişancılık yapan Feridun Ahmed Bey (öl. 1583), tevkîf görevine gelince Osmanlı padişahlarının baştan itibaren resmî yazılarını toplamayı düşünür. Daha önceki kâtiplerin bu işi ihmal ettiklerini ve yazıların defterlerde kaybolduğunu üzülen görür. Bu esnada gördüğü bir rüya, düşüncesini gerçekleştirmesine sebep olur. Rüyasında Osmanlı padişahlarının kendisine iltifat ettiklerini gören Feridun Bey, bundan çok etkilenir. Rüyasını anlattığı bir tabirci, kendisinin, Osmanlı

¹ Hacı Nûri, **Münşeât-ı Azîziye fî Âsâr-ı Osmâniyye**, İstanbul. 1284, s. 3-4

² Şeyh Vasfî, **Bedâyi'**, İstanbul. 1310, s. 3

³ Nâsif b. Mün'im el-Me'lûf, **İnşâ-i Cedîd**, Bulak 1853, s. 2

⁴ Râmi Muhammed, **Hulâsa-i İnşâ**, Üniversite Ktp., Ty 5492/1, vr. 2a

⁵ Fâik, **Fenn-i İnşâ**, İstanbul. 1322, s. 1

padişahlarını sevindirecek hayırlı bir iş başaracağı yorumunu yapınca şevki artar ve yazı toplamayı hızlandırır. Üç yüz senelik dönemle ilgili pek çok resmî yazışma örneğini topladığı eserinin adını da hâtiften aldığı işaretlerle belirler. Feridun Bey bu eseriyle hayırla anılmayı umduğunu da belirtir.¹

Rüya etkisiyle yazılan bir diğer eser, *Muaddilü'l-İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ*'dır. Eserin müellifi Mehmed Nüzhet, telif sebebini şöyle açıklar:

Bir gece cismanî sızılarla, ruhanî elemelerle uykuda titreyip hayal girdabına dalmış, vehim gemilerini engine salmışken hâtiften bir ses kulağıma geldi. Bu ses bana neden yazı yazmadığımı, kalemime kıran mı girdiğini sordu. Yanımda balya balya kâğıtlar dururken, parmaklarım kalem tutmaya muktedirken ne sebeple boş oturduğumu sordu. Bu sual gücümü gitti. Muhatabım ise şiir okuyarak, eski maceraları hatırlatarak gönlümü okşadı. Böylece kalbim sürurla doldu ve bu şevkle makaleleri kaleme aldım.²

Yazar rüyasında hâtiften gelen ihtarla kaleme aldığını belirttiği eserinde didaktik bir amaç da gözetmiş, edebiyatla ilgili pekçok konuda bilgi vermiş, ayrıca inşa örnekleri de kaydetmiştir.

Makam Sahiplerinin ve Dost Çevresinin İsteğiyle Yazılan Münşeâtlar

Bu gruptaki münşeâtları da bazan yazıların müellifi, bazan bir başka derleyici tertip etmiştir. Yazar ve tertipleycilere gelen bu isteklerde edebî endişe ve sahiplik duygusu hissedilmektedir.

Münşeât-ı Nâbî: Hikemî şiir tarzının kurucusu Nâbî'nin (öl. 1712) uzun yıllar dostlarına yazdığı çok zengin muhtevalı mektuplarından oluşmaktadır. Bu mektupların derlenmesini dostu Silahdar Ali Paşa (öl. 1716) istemiş, bu işi de Nâbî'nin adamlarından Habeşîzâde Abdurrahman Efendi üstlenmiştir. Habeşîzâde, Münşeâtın önsözünde, tertip işini kendisine Nâbî'nin iletliğini ve bunu istekle yaptığını kaydetmiştir.³

Münşeât-ı Veysî: Meşhur münşî Veysî (öl.1627), münşeâtını telif etme sebebi olarak daha önce yazdığı inşaların kaybolma ihtimaline karşı, dostlarından bunların derlenmesi talebinin gelmesini gösterir. Veysî, "belagat rüzgarı ve fesahat suyu ile besleyip nükteli nefhalarla ıtladığı" bu

¹ Feridun Bey, *Münşeâtü's-Selâtin*, C I-II, İstanbul. 1274, s. 1-11

² Mehmed Nüzhet, *Muaddilü'l-İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ*, İstanbul. 1308, s. 2-8

³ Nâbî, *Münşeât*, Topkapı Sarayı Ktp. Revan 1053, vr. 2a

yazılarını “zaman değirmeninin sonbahar yaprağı gibi öğütmesi” tehlikesinden dolayı, dostlarının kendisine ısrar ettiklerini de belirtir.

Onların taleplerini kabul eden Veysî, eserini tertip ederken, kalp ehlinin iltifatlı nazarlarına mazhar olmayı umduğunu da kaydeder.¹

Münşeât-ı Kânî: Kânînin (öl. 1791) Münşeâtını tertip eden Nuri Efendi, takdim yazısında bunun sebebinin belirtti:

Ârif bir kişi olan Kânî maarif cevherinin kaynağı olup pek çok telif sahibidir. Fakat kendisi yazdığı eserlerin korunması hususunu pek önemsemez. Bundan dolayı bir hayli yazısı telef olur. Kalanının da heba olmaması için, Sadrazam Mehmed Râşid’in isteğiyle ele geçen inşa yazıları derlenip bir kitap düzenine kavuşturulur. Nuri Efendi böyle yapmakla Kânî’nin şanını devam ettirmeyi amaçladığını da ifade etmektedir.²

Münşeât-ı Âsım: Şeyhülislam Çelebizâde Âsım’ın (öl. 1760) resmî makamlara yazdığı mektupları kaleme alan memuru, yazıların kaybolmalarına gönlü razı olmadığından bunları toplamış, derleyip kitap haline getirmiştir.³

Çelebizâde Âsım’ın yazıları daha başkaları tarafından da aynı düşünceyle derlenip kütüphanelerdeki yerini almıştır. Bunlardan biri, Âsım’ın hizmetinde bulunan Lutfî’nin, kendi adına kayıtlı bir nüshadır ki, Âsım’ın inşa örneklerinden ibarettir.⁴

Riyâzu’l-Kütebâ: Eser, şair Hayret Mehmed Efendi’nin (öl. 1826) inşa örneklerinden oluşmuştur. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa, sanat ehlini kollayan biri olduğundan, daha önce Divanında kâtiplik ve hocalık yapmış olan şairin, vaktiyle kaleme aldığı “nükteli ve cevherli” resmî-hususî yazılarını toplatıp İnşâ-i Hayret adıyla bastırmıştır. Gayet hacimli olan bu eserin tertip sebebinin, Paşanın isteği olduğu önsözde kayıtlıdır.⁵

Nüzhetü’l-Münşeât: Mehmed Rif’at’ın, daha önce kaleme aldığı Zübdetü’l-Münşeât adlı eserinin beğenilmesi üzerine, kendisine tanıdıklarından tekrar yazma talebi gelmiştir. O da, çeşitli mektup örneklerini,

¹ Veysî, **Münşeât**, İstanbul. 1286, s. 286

² Kânî, **Münşeât**, Süleymaniye Ktp. H. Mahmud 5363 vr. 1b-2a

³ Çelebizâde Âsım, **Münşeât**, İstanbul. 1286, s. 2

⁴ Lutfî, **Münşeât**, Millet Ktp. Edb. 398. vr. 1b

⁵ **İnşâ-i Hayret**, Bulak 1242, s. 2

lakapları, tabirleri, Arapça-Farsça terkipleri ve Türkçe beyitleri bir araya getirerek bu eseri hazırlamış ve bunu da önsözünde belirtmiştir.¹

Sebeb-i Telifi Çeşitlilik Gösteren Münşeâtlar

Burada zikredeceğimiz münşeatlarda farklı telif sebepleri karşımıza çıkmaktadır.

Münşeât-ı Lâmiî: Yazar Lâmiî, (öl. 1532) mukaddimede uzun uzun kendi hayatını anlatıp Münşeâtını nasıl meydana getirdiğini biraz tevazu biraz övünme ile ifade ettikten sonra, “istegim şu ki bir ehl-i dil bu yazıları gördükçe şâd olsun” der.² Şair Lâmiî, bir gönül ehlinin, güzel inşalarını okuyup sevinmesiyle kendi ruhunun da şâd olacağını zımnen ifade etmiş oluyor.

Gülşen-i İnşâ: Şeyh Mahmud bin. Edhem, Sultan II. Bayezid adına kaleme aldığı bu eserinde çeşitli inşa numunelerini toplamıştır. Yazar, “fi beyân-i sebeb-i telifi’r-risâle” başlığından sonra, inşa ilminin değerini belirtip eserini nasıl meydana getirdiğini yazmıştır. Bu tertipten maksadının, hizmet ve niyazını padişaha sunmak ve devletin devamına dua olduğunu kaydetmiştir. Bu eserininin de, kendisinin hayırla anılmaya vesile olmasını Allah’tan istemektedir.³

Münşeât-ı Abdülkerim: Fenârîzâde Abdülkerim Çelebi’nin (öl. 1628) mektup örneklerini toplayıp bir araya getiren derleyici, bu eseri tertip etme sebebini “yazarın güzel övgüleri ve bedîî eseri dünyada işin kıymetini bilenlerin dillerinde sonsuza kadar söylensin” diyerek ortaya koyuyor.⁴

Münşeât-ı İffet: Çelebizâde Âsım’ın hizmetinde bulunan İffet (öl. 1759), hem onun hem de başkalarının mektuplarını “yârâna hediye olmak üzere” kendi adıyla bir kitapta toplamıştır.⁵

Münşeât-ı Âkif: Sultan III. Mustafa’nın teşrifatçısı Âkif Mehmed Bey’in (öl. 1767) yazdığı değişik mektupları ve bir miktar şiiri kitap halinde

¹ Rif’at, **Nüzhetü’l-Münşeât**, İstanbul. 1292, s. 1

² Lâmiî, **Münşeât**, Süleymâniye Ktp. Kadızâde 434, vr. 9a

³ Şeyh Mahmud b. Edhem, **Gülşen-i İnşâ**, Milli Kütüphane Yz. A 2276, vr. 2b-3b

Hayır ve dua ile anılma niyetiyle tertiplenen başka münşeâtlar da vardır. Bkz:

Seyyid Mustafa, **Münşeât**, Süleymâniye Ktp. Esad Efendi 3352, vr. 1b

İzzet Bey, **Münşeât**, İstanbul. 1263, s. 4

⁴ Abdülkerim Çelebi, **Münşeât**, Süleymâniye Ktp. Âşir Ef. 321, vr. 2b

⁵ İffet, **Münşeât**, Üniversite Ktp. Ty 3147, vr. 2a

bastıran nâşir, bu işi “erbâb-ı hünere yâdigar olmak üzere” yaptığını yazmaktadır.¹

Münşeât-ı Mâhir Nu'mân: Eserin önsözünde Mâhir Bey'in (öl. 1843) yazışma metinlerinin derlendiğinden bahsedilerek bunun, “kemâlât ehline hayat suyu, kışkanç insanlara da üzüntü sebebi olması için” yapıldığı ifade ediliyor.² İnşaların müellifine ait olmayan bu ifadelerle, Mahir Bey'in eserinin sanat yönüne vurgu yapılmaktadır.

Münşeât-ı Hukuk: Hasan Hıfzı'nın kaleme aldığı eserin İfâde-i Mahsûsa bölümünde yazar, kendisinin uzun yıllar mahkeme kâtipliği yaptığını söyler. Davalarla ilgili yapılan yazışmaların kaybolduğunu görünce bunları toplamaya başlayan Hasan Hıfzı, “vatana iftihar edilecek bir hizmet olmak üzere” bu eseri tertip ettiğini ifade eder.³

Münşeât-ı Nergisî: Türk edebiyatının en meşhur münşisi Nergisî (öl. 1634), kendi kaleme aldığı eserinin mukaddimesinde sahipsizlikten ötürü çok sıkıntı çektiğini, bu yüzden yazmak zorunda kaldığını ifade eder. Yazdığı mektupları devlet büyüklerine takdim ettiğini belirtir ve bu yazıların kaybolmalarını istemediği için onları bir eserde toplamayı düşünür. Hâmîsi Şeyhülislam Yahyâ'nın desteğiyle de bunu başarır.

Nergisî yazdığı mektuplarla ve bunlardan meydana getirdiği münşeâtıyla büyüklerin dikkatini çekerek taltif edilme arzusunda olduğunu hem bu ifadeleriyle hem de eserinin kapağına yazdığı bir dörtlükle ifade etmiştir.⁴

Sonuç

Edebî eserlerde ayrı bir bölüm halinde çokça görülen sebep-i telifler, münşeât mecmualarında mukaddimelerde yer almaktadır. Diğer edebî eserlerde görüldüğü gibi, münşeâtlarda da tesbit edilen benzer sebepler, bu mecmuaların yazılış gerekçelerini oluşturmaktadır. Çeşitlilik gösteren sebep-i telifleri iki temel noktada toplamak mümkündür: Öğretici olma, bir sanat ve hüner ortaya koyma.

¹ Âkif, **Münşeât**, İstanbul. 1262, s. 2

² Mâhir Nu'mân, **Münşeât**, İstanbul. 1869, s. 1

³ Hasan Hıfzı, **Münşeât-ı Hukuk**, İstanbul. 1302, s. 1

⁴ Nergisî, **Münşeât**, Topkapı Sarayı Ktp. Revan 1056, vr. 1b-11a

Çeşitli tâlî sebepler ileri sürülmekle beraber, münşeat mecmualarının son dönemde yazılanlarının çoğu, -ifade edilsin edilmesin- didaktik amaçlı olarak yazılmışlardır.

Sanat gösterme amacı da münşeatlarda yaygındır. Bu kanaat, her mukaddimede yazılmış olmasa da, bütün yazar ve münşîlerde vardır. Güzel söz söyleyip yazmayı çok övmeleri bunu göstermektedir. Hayırla anılma arzusu, insanlara hediye olarak bir eser bırakma düşüncesi, yazılarının kaybolacağı korkusu vs. sebepler, bir münşeat metni ortaya koymanın, onların zihinlerinde ve gönüllerinde ne kadar önemli olduğunun göstergeleridir. Dolayısıyla, şiir yazmak gibi bir inşa metni kaleme almak ve yayınlamak eski dönem kalem erbabının hedefleri arasında idi.

İlhamla ve rüya etkisiyle münşeat tertipleme de dikkat çekicidir. Doğrulukları şüpheli olsa da şair ve yazarların böyle bir gerekçe ileri sürmeleri, yaptıkları işin ne kadar değerli olduğuna inandıklarını göstermektedir.